

A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára igen sok, értékes ösfotográfiát őriz. A fényképeket nézegetve elgondolkodhatunk, hogy ezek a szép tónusos képek, hogyan, készültek, milyen volt a műterem, miként lettek bevilágítva a képek, melyiknél milyen képrögzítést használt a fotográfus, de a technikán kívül az is nagyon érdekes, hogy kik voltak a modellek, milyen volt a karakterük, a hajviseletük, a ruházatuk, milyen környezetbe ültették le őket, igazából milyen stílusban fotózott a valamikori mester. Ezt a sok kérdést minden képnél egyenként érdemes megválaszolni.

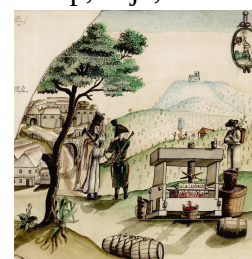

Legelőször talán nem érdektelen visszatekinteni, hogy történelmünk során hogyan diadalmaskodtak az ábrázoló művészetek a barlangrajzoktól a mai modern digitális technikáig. A grafikák sok mindent elmondanak, érdemes őket jobban szemügyre venni

Életünk kisebb nagyobb eseményeinek, pillanatainak a maradandóvá tétele, megörökítése régi igényünk. Már az ősember is vágyat érzett az iránt, hogy lerajzolja milyen vadat ejtett, milyen hatalmas halat fogott, sőt, saját magát is igyekezett lerajzolni. Azt a képet, ami a víztükörből visszaköszönt rá nagyon is megértette. Azt gondoljuk képes volt felfogni az idő múlását, és nyilván észlelte saját külsejének változásait is. A máig fennmaradt barlangrajzokat és önarcképeket, a grafikus képi megjelenítés előfutárának tekinthetjük.

Míg az ősember és időbeni követői, ugyan a világosságot maximálisan kihasználva, de kezük segítségével tették látványossá és maradandóvá az arra érdemes témákat, addig a fotográfus ettől lényegesen különbözve, a fény és árnyékhatások segítségével alkotta meg képeit, jócskán mellőzve a manuális készséget.

A grafikus történelem igen sok érdekes rajzot, színezett és festett képet, és persze a XVIII. szd. –tól fotográfiát eredményezett. A nevesebb alkotók önálló hagyatékot adtak az utókornak, míg a „mindennapi mesterek” munkáit igen sok irat, címer, térkép, rajz, fotó és még sok egyéb részlet bizonyítja. A témák legtöbbször a táj, az ember, a természetfeletti erők, az élet dicső, vagy mindennapi pillanatai, eszközök, tárgyak. Sokféle grafikát különböztetünk meg. Ilyenek a funkciós, a díszítő, kiegészítő, vagy az életképek is. *Ez utóbbira jó példa Vincentius Neuwirth Eger-térképe (1800) amelyen kiegészítő jelenetként egy szüreti pillanatot ábrázoltak. (Levéltári jelzete: S12 Div XVII No 11).* Egy ügyes szabdkézi, amatőr rajzból az impresszió szintjén sok mindent megtudhatunk. Kaphatunk benyomást egy épületről, egy város, vagy hely tájolásáról, következtethetünk arra, hogy milyen termetű, alkatú volt valaki, viselt –e szakált, bajuszt, haragos, vagy kedves tekintetű volt-e, szóval igen sok információt nyerhetünk, de egy dolog azért biztos, mindig csakis ideált alkotott a művész. A szakavatott firenzei vagy németalföldi festők „**kézmesterek**” portréi vagy tájképei, persze lehettek ennél sokkal pontosabbak, sőt akár fényképszerűek is, de azért vigyáztak ők is, mert ha pl.: egy portré túl reálisra sikerült, bizony nem fizetett a modell és a mestert sem alkalmazták azután.

A fotográfus „**fénymester**” képes precízen pontosan megmutatni mindent a maga valóságában. De, tényleg mindig ezt várják el tőlünk? Igen, van, amikor nagyon is erre kell törekednünk! Akkor, ha reprodukálunk egy történeti iratot, térképet, egy szépen nyomott pecsétet, vagy festett címet. Igen a reprográfia mindenképpen szeretné tökéletesen olvashatóvá tenni a szöveget, árnyalni a domborulatokat, kiemelni a színt, csillogást. *A mellékelt címerképen mindez látható. Ez a dúsan színezett és arannyal, festett címerkép Oláh Miklós címermege erősítő oklevelének ékessége. (Levéltári jelzete: P108 Rep. 2/3 Fsc. K, No 163. 1558. április 16. Bécs).*

Ugyanez biztosan nem jellemző, ha például portréről, eseményről, vagy divatfotóról, beszélünk. A szépség iránti igényünk, hiúságunkkal egykorú. Ugye „jogos” követelésünk, hogy semmiképpen se naturalisztikusan, hanem igenis kedvezően, sőt idealizáltan mutassunk a rólunk készült fotókon. Ez természetesen így van rendjén, de azért bizony meg kell jegyezni, hogy a szép, és a fotogén, jól elkülöníthető fogalmak. A fotogén emberekre szoktuk mondani, hogy „jó fényképarcuk van”. Ők ösztönösen a legelőnyösebb mimikájukat hozzák a kamera előtt. A mindennapokban azonban sohasem azzal a tekintettel és arckifejezéssel mutatkoznak, tehát a fotó előnyösre sikerült. *A mellékelt női portrén, (Levéltári jelzet: P 2024- 9-79) látható úrilány telt alkatú de harmónikus lágy vonalú arca van, ami profilban érvényesül a legjobban. A megdöntött felsőtest szögét megtöri a blúz hátrahúzása, és mindez a magasított hajviselettel és a zárt nyakrésszel ellensúlyozza a telt alakot. Az arc szórt fényben van jobb oldalról erősebben derítve, némi csillogást és texturális látványt adva a hajnak.*

Jóval nagyobb számban találunk olyan embereket, akikből a fotósoknak kell, a jól megválasztott ültetési szöggel, fény és derítés iránnyal, háttérhatásokkal, lágyító előtétekkel, és utó-retussal kihozni a maximumot. A portré soha nem kell, hogy reális legyen, viszont tetszetősnek és eladhatónak kell lennie. A fényképész, csak rövid ideje láthatja a modellt, így szubjektív módon a legelőnyösebb pózt és arckifejezést keresi meg számára. A felvételek általában akkor tetszenek az alanyoknak, ha a mély nevető ráncokat, bőrhibákat, a hangsúlyos orrot és arcéleket tompítjuk. Mi fotósok, a túlzásokból visszaveszünk, a minimumokat hangsúlyozni próbáljuk. *Jó példa erre a mellékelt képen szereplő huszár, akinek nem tipikus fejformáját a sapka, az ültetési irány, és a fej dőlésszöge előnyösen korrigálja. (Az albumin képet, Strelisky Lipót híres neves fotográfus készítette. Levéltári jelzet: P2024-1-103. Vízitkártya (6x11cm).*

A gyermekfotográfia a fényképezés egyik leghálásabb, és egyben egyik legidőigényesebb területe. A Levéltári iratok között – hagyatékok részeként– számos gyermeket, ábrázoló képet találhatunk. *Például, a mellékelt tónusos albumin fénykép Apponyi Teréziát ábrázolja kislánkként. Ezt az amúgy nagyon szépen világított fotográfiát az 1800-as évek végén egy bécsi fotográfus készítette. Érdekessége, a nagyon szórt megvilágítás, a szűrős gyengítés, és a kissé túlzó körkörös lágyítás, amellyel misztikus hatást próbált a mester elérni. A gyűrűs előtétnek, az a funkciója, hogy a környezetet kitakarja és inkább csak sejthető legyen a kis Terézia szép csipkés ruhája. A kép sárgás árnyalata ellenére világosan érezhető, hogy a kislány szőke hajú, és barna szemű, és a korához képest, igazi úrilányhoz illő komolysággal ül a fotográfus előtt. (Levéltári jelzet: P-380-IV-3. A kép sérülései és a tintás névfelirat még az OL-be kerülés előtt keletkezett. Az apró sötét pontok a gombásodás jelei.)*

